

WIEBE ADEMA SYMPOSIUM

Lucia van Unia

VAN LEVEN OP DE EDELE STATE NAAR VISIES OP LANDSCHAP EN ERFGOED

De aanleiding voor dit dagsymposium is de verschijning van de studie *Dekema State Jelsum – Biografie van een landgoed* in juli 2020. De auteurs Yme Kuiper en Sjoerd Cuperus schreven een landgoedbiografie die vele facetten toont van het leven zoals dat zich eeuwenlang op een 'edele state', onder de rook van de stad Leeuwarden, afspeelde. Het boek omspannt ook een rijke geschiedenis van een landgoed dat model staat voor die van vele andere in het vroegmoderne Friesland. En zijn recente geschiedenis laat zowel veranderingen op het vlak van erfgoed- als landschapsbeheer zien. In acht beknopte en visueel ondersteunde presentaties komt een scala aan thema's voorbij dat verleden, heden en toekomst van dit type van erfgoed helder belicht.

Een eerder gepland symposium, geïnitieerd en georganiseerd door wijlen notaris mr. W.J. Adema, bestuurslid van de Stichting Dekema State, kon vanwege covid-19 geen doorgang vinden.

Het symposium is een hommage aan de man die veel heeft bijgedragen aan het borgen van Fries erfgoed. Acht sprekers belichten thema's die Wiebe Adema aan het hart gingen en ook verbonden zijn met genoemde studie over Dekema State.

Sprekers zijn Piet Bakker (Universiteit van Amsterdam), Lenneke Berkhout (sKBL), Eline van den Berg (Keramiëkmuseum Princessehof, Leeuwarden), René Dessing (Stichting Erfgoed Landfort), Yme Kuiper (RU Groningen), Willemieke Ottens (RU Groningen), Meindert Schroor (Waddenacademie) en Sanny de Zoete (Dutch Design Damast, Delft).

Dagvoorzitter is Geart de Vries (voormalig directeur Historisch Centrum Leeuwarden).

VRIJDAG 19 NOVEMBER 2021

PROGRAMMA WIEBE ADEMA SYMPOSIUM - VAN LEVEN OP DE EDELE STATE NAAR VISIES OP LANDSCHAP EN ERFGOED

10.00 uur Registratie en inloop, koffie en thee

10.30 uur Opening en welkom door mr. J. Volkers, voorzitter Stichting Dekema State

10.40-10.45 uur Introductie door dagvoorzitter drs. Geart de Vries (oud-directeur Historisch Centrum Leeuwarden)

10.45-11.15 uur **Yme Kuiper**
Vrouwenlevens op de edele staten Dekema en Hinnema te Jelsum, 1540-1792

In de geschiedenis van het leven op de Friese (edele) staten in de vroegmoderne tijd is de rol van landgoed en vrouwen tot heden vrij onderbelicht gebleven. In de onlangs verschenen landgoedbiografie over Dekema State van Kuiper en Cuperus is systematisch getracht hun rol sterker te belichten. In deze presentatie staan de levens van adellijke vrouwen op twee staten in Jelsum centraal.

Em. prof.dr. Yme Kuiper is antropoloog en promoveerde in 1993 aan de RU Groningen op *Adel in Friesland, 1780-1880*. Samen met Sjoerd Cuperus publiceerde hij in 2020 *Dekema State Jelsum. Biografie van een landgoed*.

11.15-11.45 uur **Piet Bakker**
De Friese adel als drijvende kracht achter de Friese schilderkunst, 1590-1700

Het portret was een belangrijk instrument om familiezin en standsbesef tot uitdrukking te brengen. Dit gold overal en dus ook in Friesland. Geen groep die dat beter inzag als de adel. Zijn vraag naar portretten was behalve groot ook consistent waardoor in sommige adellijke families het portrettenbezit kon uitgroeien tot een weldoordachte *Ahmengalerie*. Ook leidde de populariteit van het portret ertoe dat Leeuwarden een veel omvangrijkere schildergemeenschap kende dan andere steden buiten Holland en Utrecht.

Dr. Piet Bakker (Universiteit van Amsterdam) is kunsthistoricus en promoveerde in 2008 aan de Universiteit van Amsterdam op een onderzoek naar kunstmarkt en schilders te Leeuwarden in de zeventiende eeuw. Daarvan verscheen in hetzelfde jaar de handeseditie *De Friese schilderkunst in de Gouden Eeuw*.

11.45-12.15 uur **Eline van den Berg**
Van ver overzee: chine-de-commande op de Friese staten

Vanaf de 17de eeuw wordt Chinees porselein naar Nederland vervoerd. Dit 'witte goud' groeit al snel uit tot een rage. De invloed van Amalia van Solms (1602-1675) in hoe dit porselein in het interieur werd getoond zal ook buiten Holland een rol hebben gespeeld. In de 18de eeuw is *chine-de-commande* het meest exclusieve porselein dat via privécontacten binnen de VOC door vermogende families wordt besteld, zo ook in Friesland en op haar staten.

Eline van den Berg MA is kunsthistoricus en conservator Aziatische keramiek bij Nationaal Keramiekmuseum Princessehof, Leeuwarden.

12.15-12.45 uur **Sanny de Zoete**
Aan tafel bij de Friese adel in de 17de eeuw: pronken met gepersonaliseerd damast

Linnengoed is eeuwenlang het statussymbool van de vrouw en het linnenkabinet het gebied waarover zij regeert. In Friesland zelfs nog meer dan in andere delen van Nederland. In de lezing wordt stilgestaan bij Lucia van Meckema en haar schoonzuster Lucia van Eysinga, getrouwd met de broers Douwe van Aylva en Scipio Meckema van Aylva. Zij lieten vanaf 1660 hun familiewapens in tafellakens en servetten weven, niet alleen in bestaande patronen, maar ook in nieuwe dessins, waarmee ze het Friese Hof overtroffen.

Drs. Sanny de Zoete is kunsthistorica en damast expert. In 2015 werkte ze mee aan de tentoonstelling en tentoonstellings-catalogus *Nederland dineert. Vier eeuwen tafelcultuur* (Jet Pijzel-Dommisse, red). Ze werkt momenteel aan een overzichtswerk over de geschiedenis van het linnengoed van 1600-2021.

Lunchpauze 12.45-13.45 uur

13.45-14.15 uur **Lenneke Berkhout**
Uitstraling van nuts-en siertuin van het hof van de Friese Nassaus, 1652-1747

Tuinen waren een onmisbaar onderdeel van de hofcultuur van de Friese Nassaus. Uitstraling en opbrengst van de tuinen droegen bij aan het prestige van de familie Van Nassau. De tuinen gaven blijk van hun hoogadellijke status en welvaart. In welke opzichten hadden deze een voorbeeldfunctie voor de adel in Friesland?

Dr. Lenneke Berkhout (sKBL) is cultuur- en tuin-historicus promoveerde in 2020 aan de RU Groningen op onderzoek naar de hoveniers van het Huis van Oranje in de 17de en begin 18de eeuw. Daarvan verscheen aansluitend de handeseditie *Hoveniers van Oranje. Functie, werk en positie 1621-1732*.

14.15-14.45 uur **Willemieke Ottens**
'Een landgoed zonder boerderijen is geen landgoed'. Hoe een adellijk landgoed op de Veluwe de 20ste eeuw overleefde

In deze voordracht staat de relatie tussen landgoedeigenaar en pachter op een Veluws landgoed in de twintigste eeuw centraal. Wat gebeurde er in hun onderlinge verhoudingen tijdens deze eeuw van grote sociaalmaatschappelijke, agrarische en ruimtelijke veranderingen? Welke rol speelt de landbouw nu op het landgoed en hoe ziet de toekomst daarvan eruit?

Willemieke Ottens MA (RU Groningen) is landschapshistoricus en legt momenteel een laatste hand aan haar proefschrift *Leuvenum en De Bannink. Landgoederen in de twintigste eeuw*.

Theepauze 14.45-15.15 uur

15.15-15.45 uur **Meindert Schroor**
Adel en natuurbeheer in Friesland in historisch-geografisch perspectief

Adellijke families stonden in de achttiende eeuw aan het begin van de bebossing in Friesland op schijnbaar waardeloze gronden en met een economisch motief. Via onder meer de jacht verschoof het accent geleidelijk aan richting natuur. Adel speelde een belangrijke, zij het niet de hoofdrol bij de opkomst van de Friese natuurbescherming. Geld bleef een belangrijke rol – wellicht de hoofdrol – spelen, zoals de verkoop van de Noordfriese buitendijkse landen eind vorige eeuw bewees.

Dr. Meindert Schroor (Waddenacademie) is historisch-geograaf promoveerde in 2014 aan de RU Groningen op *Rurale metropool. Bevolking, migratie en financiën van de stad Groningen ten tijde van de Republiek (1595-1795)*. Binnenkort verschijnt van zijn hand *De Leeuwarder weeshuisrekeningen, 1541-1608. Spiegels van het dagelijks leven in de zestiende eeuw*.

15.45-16.15 uur **René Dessing**
Een decennium na het Jaar van de Buitenplaats - ongedeelde schoonheid gedeeld én bewaard?

Wat is er sinds 2012 geworden van het Nederlandse buitenplaatsenlandschap? Vanuit een persoonlijke visie zal de spreker ingaan op de waarden, noden en behoeftes van de Nederlandse kastelen en historische buitenplaatsen. Ook zal hij aandacht hebben voor het verschil per regio in het verbonden zijn met dit soort monumenten en waarom meer verbinding gewenst is. Hoe kan je een groter publiek helpen te begrijpen wat de waarde van deze parels is?

Drs. René Dessing (Stichting Erfgoed Landfort) is kunsthistoricus en was de initiator van het Jaar van de Buitenplaats (2012) en is voorzitter van de daaruit voortkomende sKBL. Er verschenen van zijn hand boeken over buitenplaatsen rond Amsterdam en Den Haag en (samen met Jan Holwerda) een nationaal compendium van buitenplaatsen en kastelen.

16.15-16.30 uur Vragen uit de zaal en sluiting door dagvoorzitter drs. Geart de Vries

16.30-18.00 uur Borrel in het Fries Museum (100 meter vanaf Campus Fryslân)

Geart de Vries

Yme Kuiper

Piet Bakker

Eline van den Berg

Sanny de Zoete

Lenneke Berkhout

Willemieke Ottens

Meindert Schroor

René Dessing

WIEBE ADEMA SYMPOSIUM

Mr. W.J. Adema

VAN LEVEN OP DE EDELE STATE NAAR VISIES OP LANDSCHAP EN ERFGOED

Locatie: Campus Fryslân Leeuwarden
(Wirdumerdijk 34; Beursgebouw)

Aanvang: 10.00 uur

Einde programma: 16.30 uur

Borrel Fries Museum: 16.30 - 18.00 uur

Kosten deelname: 25 euro p.p. (koffie/thee,
lunch en borrel inbegrepen)

Opgave voor dit symposium kan vanaf
1 september 2021 op de website van stichting
Kastelen, historische Buitenplaatsen &
Landgoederen:

<https://www.skbl.nl/aanmeldingsformulier-wiebe-adema-symposium/>

Organisatie:

DEKEMA STATE JELSUM

Rekening houdend met de actuele ontwikkelingen
rondom coronapandemie kan dit symposium
mogelijk naar een digitale vorm worden omgezet.

VRIJDAG 19 NOVEMBER 2021 CAMPUS FRYSLÂN LEEUWARDEN